

ԵՐԵՎԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԵՐԵՐԵՏԵԼՆ

ՕՐԱԳՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵՐԵՐԵՏԵԼՆ

ՎԵՑԵՐՈՐԴՆԵՐ ԵՒ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՆՈՒՆԻՍ

ՈՒՐԲՍԹ

3

ՄԱՅԻՍԻ

1846

ԹԻՒ 258

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կոստանդնուպոլիս, 30 ապրիլի :

Սեփարա Սուլթանը թէպէտեւ ամսուս 19ին յիշիկի Շէփէթի ըստեւեւ եռայարկ նաւով ճամբայ ելաւ Վառնա երթալու , բայց սաստիկ և հակառակ քամիին պատճառաւ , որ շարունակ կը փչէր արտաքին կարգի բռնութեամբ , պարտաւորեցաւ հետեւեալ օրը ետ դառնալու ի Վոստանդնուպոլիս . ուսկից ամսուս 24ին վերադարձան մեկնեցաւ ցամաքի ճամբով ընելու համար իր ճանապարհորդութիւնը :

(Գոստափառ թագաւորին ճանապարհորդութեանը վրայօք հետեւեալ ազդարարութիւնը հրատարակուեցաւ ապրիլի 21 թուով , (7 ճէմադիլ էփիփի) :

«Սեփարա Սուլթանը արգարատէր և առատագործ զբաղմունքներէ շարժեալ որոշեց այցելութեան երթալու իր տէրութեան քանի մը նահանգաց , և Սուլթանի մէջ ճանապարհորդութիւն մը ընել իր հպատակաց ճշմարիտ վիճակին անձամբ տեղեակ ըլլալու բարեսէր դիտաւորութեամբը . որպէսզի կարող ըլլայ այնուհետև անոնց կատարեալ հանգստութիւնը ապահովելու . միջոցներուն վրայօք հոգ տանիլ , և համեմատաբար դատողութիւն ընել ուրիշ նահանգաց վիճակին վրայօք : (Գոստափառ Սուլթան որոշած էր ներկայ ճէմադիլ էփիփի ամսուս 5ին (19 ապրիլի) ճամբայ ելլել թէ օրը բարեխաղ ըլլար , կամ սպասել քանի մը օր ևս , եթէ հողմը հակառակ ըլլար :

Ինչպէս որ Սեփարա Սուլթանը կերևնայ թէ

նախատես եղած է , սեփարա մտնելուն պէս տեսնան որ հողմը յիշաւ խիստ հակառակ էր , և համեմատ առաջին որոշման յորին Սեփարա Սուլթանը , ճանապարհորդութիւնը քանի մը օր ու շաբաթներ Սուլթանը որովհետև յայտնի չլինար ըլլալ թէ օրը բարեխաղ ըլլալու է թէ ոչ այն օրը որ մեկնելու համար պիտի որոշէ օգոստափառ Սուլթանը , և ըստ որում չուզէր սպասել տալու ալ աւելի երկար ժամանակ այն նահանգաց ժողովուրդները , որոնց այցելութեան պիտի երթայ , ծովային ճանապարհաւ Վառնա երթալու առաջարկութիւնը ետ թող տրուեցաւ , և որոշեցաւ որ , օգոստութեամբ Սուլթանը , ցամաքաւ ըլլայ յիշեալ ճանապարհորդութիւնը :

«Նախապէս ազդարարական թղթոյն պատճառը արքայական այս որոշումը հրատարակելէ» :

Իսթրապատիւ մեծ ծովագետին հրամանաւ որնոր ծովային պաշտօնատարութեան խորհրդոյ թարգման յարգամեծար Սուլթանի էփէնտիին միջոցաւ հաղորդեցաւ մեզ , կը փութամբ յօժարաւ միտ արտիւ հրատարակելու հետեւեալ հրամանաւ գիրը՝ որ օսմանեան առեւտրական նաւուց բարեկարգութեանը կը վերաբերի :

«Յայտնի է հասարակութեանը , թէ մեր օգոստափառ Սուլթանը կայսերական աթոռը նստելէն ի վեր միշտ մարգարաբար հոգ կը տանի իր ամէն վիճակի հպատակաց հանգստութեանը և բարեկեցութեանը վրայ , անդադար աշխատելով օր ըստ օրէ յառաջագոյն ծովակցներու իր տէրութիւնը , և անոր ամէն բնակչաց բարեբաղդութիւնը հաստատուն պահելու : Սեփարա Սուլթանը

քան , որուն հայրական խնամատարութիւնը առհասարակ իր բոլոր հպատակացը վրայ կը տարածի , քաջ ճանաչելով թէ վաճառականութիւնը ամէն ազգաց հարստութեան գլխաւոր մասն է , և անոնց բարեբաղդութեան աղբիւրն է , կը ցանկայ միշտ , որ պաշտպանութիւն և բաշխելութիւն տրուի առեւտուրին իր տէրութեանը մէջ : Սուլթան մտածելով թէ ի վաղուց հաստատուած կանոնադրութիւնները , երբոր կառավարութիւնը շնորհած էր Սարճապօյն Սրան հպատակ վաճառականաց քանի մը արտօնութիւններ իմիշտ ըլլաւ , բաժնած էին նոյն վաճառականները մէկ քանի կարգի , և սահմանած էին թէ իւրաքանչիւր նաւ , եթէ կուզէր երթալ օտար տէրութեան նաւահանգիստ մը կը պարտաւորէր վճարել հոգաբարձական ընդունելու համար , 380 զուռուշ արտօնութիւն ունեցող տաճկի նաւերուն համար . 800 զուռուշ արտօնութիւն ունեցող քրիստոնէից նաւերուն համար . և 620 զուռուշ անոնց համար , որ ամենեւին արտօնութիւն մը չունէին , մտածելով նաւ թէ մինչև ցայսօր ամենեւին գնահատութիւն (թարիֆա) չկար , որ սահմանէր թէ որքան հարկ պիտի առնէն օսմանեան հիւպատոսները օտար երկիրներուն մէջ , և տէրութեանը նաւահանգիստի հրամանատարները . և այս պատճառաւ յիշեալ գործակալներէն նմանապէս մաքսատանց և նաւահանգիստից պաշտօնատարներէն ոմանք արտաքին կարգի և ապօրինաւոր հարկեր կ'առնէին , և այս անիրաւ պահանջմունքները խիստ շատ ծախք պատճառելով Սարճապօյն Սրան հպատակ վաճառականաց անոնց գործքերուն վնաս և առեւ-

ԲԱՆԱՍՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ

ԱՆՏՕՆ ԿԱԼԱՆՏ

ՕՐԱԳՐ

Իսթրապատիւ և հրամանատարութեան :

Սեփարա Սուլթանը աշխատաւոր հիւան (տիւրկէրմը) կարճ ժամանակ պաշտի գեղի մը մէջ , որ երբոր վեց զուլիի տէր եղաւ , և հոն բաւական գործ չի գտնուիր համար վաստիւնը՝ որ տունը տեղը աղէկ պահէ , իր առնելիքը , տալիքը , ծախելիքը շտապելէն ետեւ , իշու մը վրայ շաղկեցուց իր մանրը մունրը հարկաւոր ունեցածները , և անով տեղով ճամբայ ելաւ երթալու այնպէս տեղմը՝ որ զուլիներուն հաջը ապահով վաստիւնի ճակտին քրտիւնքովը : Իսթրապատիւ մը օր ճամբայ ընելէն ետեւ , երբոր հաւատ մէկ պղտիկ քաղաք մը , որ կըսուի Նոսոն , իրեն մօրին յարմար երեցաւ՝ հոն կենալու և աշխատելու : Սուլթան շուտով պղտիկէկ սուան մը բռնեց , հոն իր կնիկը՝ զուլիները և գործիքները (աւադանները) դրաւ :

Սեփարա Սուլթանը աշխատաւոր ըլլալէն ետեւ բաւական ճարտարամտութիւն (հիւանէր) առնելէ ան տեղի եղած գործաւորներէն էփէթ որ վարդի մը պէս կրնար ապրիլ , թէ որ չար նախանձը չի գար մէջ ըլնար , և չի գրգռէր ան տեղի հիւանները իրեն գէթ . որ սկսան ըսել ուսկից եկաւ աս տղաւ կը՝ և մէջերնիս մտաւ , մեր վաստակը ծծելու , մեր խանութը մարելու , որ տարիներէ հետէ մենք հոս հաստատուէր ենք և տղոց տէր ենք : Սուլթան և ան շնորհք խօսքերը շուտ մը բերնէ բերան պտըտեցաւ , ընտոր սովորական բան մի է՝ պղտիկ գեղելու և քաղաքներու մէջ . որք իրենց խերը մինակ կը փնտռեն , և եղբօրը շահը՝ ոտքի տակ կ'առնեն . առանց մտմտալու՝ թէ ան նոր եկողն ալ , մարդ է , ազգ է , աղաք է , զուլիներու տէր է և պէտք է որ մէյակ կու ձեռք տան կոնակ կենան : Սուլթան արձաթսիւրութիւնը և չոհասիւրութիւնը այնպէս չար և վատ արտ մի է , որ իր եղբօրը վրայ առաքինութիւն է մի , կատարելութիւն է մի , չուզէր տեսնել ճանչնալ . և որ աւելի մենք չար է , յան-

ցանք և պակասութիւն կը տեսնէ :

Սուլթան ըլլալով բանը , յայտնի կերեւի՝ որ սուխեղձ կալանատ հիւանը , և իր կնիկը՝ որ կը գատէր կար կարելով գիշեր ցորեկ , ճորով թէ կը շահէին կտորմը հացին ստակը :

Սեփարա Սուլթանը մէջ շատ շանցաւ՝ եկաւ ծնաւ մէկ եօթներորդ զուռակ մին ալ , որ է աս երեւելի (նոսոն կալանատը (1646ին) : Թողունք հիմայ մէկ դի՝ աս նորածին զուլիին հարկաւոր եղած հաղարու մէկ բաները . ուսկից պիտի գտնան մէկը որ ասոր կնքահայր ըլլայ , որովհետև բարեկամ մը ծանօթ մը չունէին . աս շատ տրտմեցուց սրտերնին , և իրենց խեղճութիւնը ծանրացուց : Սուլթանը հայրը թէպէտեւ գեղ մը ծնած և մեծցած գեղացի մը , այլ ոչ կը լուր մարդ մի էր և ոչ թմբած անձարակ մը . սիրտ ըրաւ ելաւ իր մէկ մօտ քրտիկին գնաց , և անուշտութեամբ ինդրեց՝ որ տղին կնքահայր ըլլայ : Սուլթանը մտաւ պատշաճութեամբ հրաժարեցաւ : Սեփարա Սուլթանը գնաց . ան առջինէն անքաղաքաւոր երեւր թղթակցուց :

առնելու արգելք կրնար բերել. վասն որոյ մեր առատագութ ինքնակալը, մարդասիրական գգացմունքներէ շարժեալ, որով անդադար իր հպատակաց բարորութեանը խնամք կրտանի բարեհաճեցաւ հրամայելու որ այս վաճառականաց համար նոր կարգադրութիւն մը սահմանուի, որ վերոյիշեալ հարկերը և ծախքերը նուազեցնելով քաջաբերէ զանոնք, շնորհիւ արքայական բարձր և բարեսէր պաշտպանութեանը, ընդարձակել իր բերնց առևտուրը և գործքերնին շատցնելու օգտակար կերպիւ մը:

Աստի կայսերական այս խոհեմ հրամանին համեմատ՝ ծովային պաշտօնատարութեան ժողովը մեծ ուշադրութեամբ և զգուշութեամբ քննեց այս խնդիրը, և հետեւեալ որոշումները սահմանեց. որոնք տէրութեան մեծ ժողովին մէջ վերլուծին քննութիւն ետքը, Նորին] Եհափառութեանը ներկայացուցին որ բարեհաճելով իր կայսերական հաւանութիւնը տալ հետեւեալ կարգադրութիւնները հաստատեցան:

Յորդ վաղեմի արտօնութիւնները իմիշտ ըստած նմանապէս (Բարձրագոյն) Գրան հպատակ զանազան կարգի վաճառականաց մէջ եղած ամէն խտրութիւնները այս օրուրնէ ի վեր ջնջուած են, և այսուհետեւ նոյն վաճառականները ամէնքն ալ մէկ կարգ պիտի համարուին, և առանց բացառութեան մը կատարեալ հաւասարութեամբ պիտի նայուի անոնց ամէնուն գործքերը:

(Սահմանաւ առևտրական ամէն նաւերը, որ Գարդանէի և սև ծովուն նեղուցներէն դուրս պիտի ելլեն, օսմանեան տէրութեան կամ օտար նաւահանգիստ մը երթալու համար, թէ դատարկ և թէ բեռնաւորեալ զանազան սպորանքով, ինչպէս են արմատիք, փայտ, ածուխ, շինութեան համար փայտ, կամ պողպատ, պիտի վճարեն յայտարարութեան հարկի համար (մանիֆէսթ) իրեք հազար քիլէի և աւելի մեծութեամբ նաւերը 60 զուռուշ: հազար հինգ հարիւրէն մինչև իրեք հազար քիլէի նաւերը երեսուն զուռուշ, և հազար հինգ հարիւր քիլէէն վար եղած նաւերը տասնեակինգ զուռուշ, ասիկա զատ է նաւախիճի (գաֆրա) մեկ ներու թղթոց, պարանաց (հալթ) և զեկի (տիւ-

մէն) համար տրուելու հարկերէն, որոնք ի վաղուց սահմանուած են մասնաւոր գնահատութեան (թարիֆա) համեմատ: Այն նաւերը որ փայտ, ածուխ, շինութեան փայտեր և պողպատ բեռնաւորեալ լոստանդնուպօլիս կուգան, ազատ պիտի ըլլան վերոյիշեալ յայտարարութեան հարկերէն:

Հաստատուած սովորութեանը համեմատ նաւերը՝ իրենց առևտրական յարաբերութեանց մէջ, նաւահանգստին գիւանատանէն կախուած ըլլալով, կը պարտաւորին շարունակել վճարելու նոյն գիւանատանը այն հարկերը որ մինչև ցայսօր կը վճարէին հաստատութեան թղթոց համար, որոնք նաւուն որով ըլլալը կը յայտնեն. բայց մէկ հարկ մը ևս հաստատուած էր, որ իշ մէկ թուղթի համար որոնք կը տրուէին անոնց (Կապէի) անուամբ անիկա այսուհետեւ խափանուած է:

Այս պաշտօնին վերաբերեալ գործակալները, հաստատուած գնահատութեանց համեմատ մաքսին հարկերը և ուրիշ տուրքերը առնելէն ետքը՝ և հարկաւոր եղած թուղթերը աւանդելէն ետքը՝ նաւահանգստի հրամանատարները, մաքսատանց պաշտօնատարները և պահապանները, նաւահանգստի գիւանատան կամ հրամանագրի (բաստօրթ) գրատան գործակալները կամ ուրիշ ով որ ըլլայ չկրնալու են, ինչ պատճառանք կամ ինչ անուամբ որ ըլլայ, խնդրել կամ ընդունել հարկ մը որոնք գնահատութեանց մէջ սահմանուած չէ:

Առաջակայ հրամանագիրը հրատարակուելուն պէս, նաւահանգստին գիւանատանը իր ատենը բերել տալու է օսմանեան առևտրական նաւարկութեան բոլոր նաւապետները, և վաճառականներէն հարկաւոր տեղեկութիւններ ընդունելով անոնց ամէն մէկուն վրայօք մասնաւորապէս պահանջելու է որ այն վաճառականները՝ որ վկայութիւն տալու են անոնց աղէկութեանը համար, իրենց ստորագրութեամբ վկայական թուղթ մը յանձնեն անոնց: Այս վկայական թուղթը ձեռքերին ունենալով, որոնք նաւահանգստին գիւանատանը պիտի հաստատուէ, նաւապետները ներկայանալու են ծովային պաշտօնատարութեան ժո-

ղովը, ուրտեղ պիտի քննուին իրենց նաւազարա կան տեղեկութեանց վրայօք և ետքը անոնց ամէն մէկուն յաջողակութեանը համեմատ իրեք կարգի պիտի բաժնուին: Առաջին կարգին տակ պիտի ըլլան այն նաւապետները, որոնց հրաման պիտի տրուի նաւարկելու օսմանեան տէրութեան և օտար երկրի ամէն նաւահանգիստները. երկրորդ կարգը պիտի պարունակէ այն նաւապետները, որ միայն օսմանեան տէրութեան նաւահանգիստները կրնալու են նաւարկելու, և երրորդ կարգին տակ պիտի ըլլան, անոնք որ միայն Գարդանէի և սև ծովուն մէջ տեղը գտնուած նաւահանգիստները կրնալու են նաւարկել, կամ այդ նեղուցնէն դուրս՝ միայն մէկ նաւահանգիստ մը նաւարկելու են, ուրտեղ արդէն սովորութիւն ըրած պիտի ըլլան երթալու, և որուն վրայօք կատարեալ տեղեկութիւն ունեցած ըլլալու են: Այս հարցաքննութեանէն ետքը, յիշեալ ժողովը անոնց ամէնմէկուն մէջ մէկ վկայական թուղթ պիտի տայ որուն համեմատ հրովարտուի մը պիտի շնորհուի, և անոր մէջ յիշատակութիւն ըլլալու է ինչ կարգի վերաբերիլ, և նոյն կարգին շնորհուած կայ, սերական արտօնութիւնները: Այս այսուհետեւ երկրորդ նաւապետները, նաւուն մէջի գրադիրները և առևտրական նաւուց նաւաստեաց գլխաւորները, որոնք նաւապետ ըլլալու համար իր ցանկան հարկաւոր տեղեկութիւնները տրանալ պիտի պարտաւորին առաջուց քիչ մը ժամանակ ծառայութիւն ընել կայսերական նաւուց մէկ ուրտեղ սովորելու են նաւարկութեան արհեստը, և նաւապետի մը հարկաւոր եղած ամէն տեղեկութիւնները, և յետ այնորիկ պիտի ներկայանան ծովապետութեան ժողովին մէջ, ուրտեղ հարցաքննութեանէն ետքը, իրենց յաջողակութեանցը համեմատ վերոյիշեալ իրեք կարգաց մէկին մէջ պիտի դասուին, և վկայական թուղթ մը ընդունելու են և այսուհետեւ հրովարտուի մըն ալ պիտի տրուի անոնց, որուն զօրութեամբ կարող ըլլալու են նաւարկութիւն ընել նաւապետի անուամբ:

Մինչև ցայսօր չորս հարիւր քսան զուռուշ կաւանուէր իմիշտ ըստած արտօնութեանց համեմատ ընդունուած հրովարտակի մը համար, բայց

և ալ քանի մը խոշոր խօսքերով դուրս ըրաւ, խեղճեալ սիրտ չըրաւ մէկ երրորդիմըն ալ երթալու: Բայց աս նորածին մանկիկը տկար և հիւանդ մը կերեւար՝ որ յանկարծ առանց մկրտութեան խորհուրդը եկեղեցւոյ ընդունելու կրնար մեռնիլ: Ինչ ընէ. ինչ ճար մտմտայ խեղճ հայրը:

Ավան մէկէն ելաւ ըստ իր ընկերոջը, փաթեթէ մանուկը մեր օւնեցած գէշ աղէկ լաթերով, և գիրկս տուր: Երբոր գրկեց զանի ըսաւ իր աղկանը՝ որ ութը տարւանմը կար: Ընկիր դիմացս երթանք եկեղեցին, հոն Նստուած մեր բանը կաւտամ որ կը յաղդէ: Երբոր հոնտեղը հասան, գացին կեցան սուրբ աւագանին մօտ, յամկոյն որ տեսաւ՝ խապար տուաւ յարգելի ծերունկ աւագերեցին, թէ մկրտելու մանուկ մի կայ, ան ալ շատ չանցաւ՝ շուրջաւոր վրան առած եկաւ: Եւ խաչակնքելէն ետեւ հարցուց լալանտին. — Ի՞նչ երեխայիս կնքահայր, դուն էս մի. — Զէ ըսաւ լալանտը, ես հայրն եմ. և իմ պարտքս դիմեմ գաւկնքա հոգալու. կնքակրեալ որչափ կրնամ:

— Բայց ի հարկէ պէտք է, ըսաւ աւագերեցը, զաւկիդ մէկ կնքահայր մը. — Զայր սուրբ, ըսաւ լալանտը. ես այնպէս անբախդ մարդ մի եմ որ դրացիներէս մէկն ալ չուզեց կնքահայր ըլլալ զաւկիս. — Հատ մենծ մեղք է ըսաւ աւագերեցը, անոնց՝ որ մէկը սուրբ աւագանին զաւակ ընելու և Վրիստոնեայ՝ կը հրաժարին. — Ալալանտ: Աստի ես ընծի ըսի, թէ ես կերթամ եկեղեցին, և ըստուած իր տանը մէջ ի հարկէ կը ծարէ զաւկիս մէկ կնքահայր մը. — Աւագերեցը: Արեմն կատարեց մկրտութիւնը: Եւ մանկանը անունը դրին Նստոն: — Երբոր լալանտը ըմբռնուէն ետեւ նստաւ լալագերեցը գրեց մկրտարանին գրքին մէջ, ինչպէս տէրութեան և լալանտագոսաց սատարիկ հրամանը կը պատուիրէ գրել նշանել տղին ծնած օրը, հօրը մօրը, կնքահայր և կնքամայրին անունները, առաւեստին, և եղած տեղերնին ուր, ան ատենը կատարողներէն կնքահայրը և կնքամայրը, և այլ ոմանք հոն գտնուողներ, ան գրածին տակը: Եւ աւագերեցին աս մկրտութեան վկայութիւնը գրելու

ատենը, խեղճ լալանտին սիրտը կեփէր, թէ արդեօք կնքահայրը անունին տեղը՝ ճերմակ մի պիտի մնայ, ինչ պիտի ըլլայ: — Զարցուց աւագերեցը ինչ է բոլ անունը. — պատասխանեց Նստոն. — Լալանտ. — Ինչ է կնքամայրին անունը. — լալանտ, որ երեխային քոյրն է. — Այտեւ, դու կարծեմ թէ չիտէս աղջիկս՝ անունդ գրել ըսաւ աւագերեցը. — Ահ թողութիւն ըրէ՛ Զայր սուրբ, ըսաւ աղջիկը, գիտեմ, որովհետեւ ամէն իրիկուն հայրս մեզի սորվուց կարգաւոր գրել, միշտ մեզ ըսելով՝ թէ կարգաւ գրել չի գիտցողը՝ կէս մարդ է. — Հատ աղէկ, շատ ըւրիշտ ըսաւ աւագերեցը՝ անանի է նէ եկուր գրէ հոս քու անունդ: Եւ տեղ գարծաւ ըսաւ հօրը, ալ քեզի չեմ հարցնէր թէ արդեօք գրել չգիտես, ստորագրէ քու կին անունդ: Եւ աւագերեցը գրից, կը թնեցաւ գրքին վրայ՝ գրեց անունը: Բայց չորս աչօք կրնայէր, թէ արդեօք կնքահայրը անունին տեղը ճերմակ մի թաշեր է, և անանալով՝ որ գրուած է, խեղճ դարձաւ, ալ քին չէր աւտար թէ իրաւ է մի տեսածը

այս գումարը խիստ շատ երևնալով, և Վեհափառ
Թեանը ցանկալով այս առթիւ ալ իր անըս-
տաբարութեանը և առատագութ շնորհացը
մը տալ վաճառականաց, բարեհաճե-
ցաւ հրամայելու որ այսուհետեւ առաջակայ հրա-
մանագրին համեմատ տրուելու հրովարտակաց
համար, միայն յիսուն զուգուշ հարկ առնուի. և
որովհետեւ սովորութիւն էր յատուկ դրօշակ մը
տալ այն նաւերուն, որոնց կրորուէր յիշեալ հրո-
վարտակները, ասկէց ետեւ նմանապէս պիտի տրուի
խորաքանչիւր նաւու դրօշակ մը, որնոր միօրինակ
ըլլալու է բոլոր նաւուց համար առհասարակ:
Սակայն նաւ մը, որուն վրայ ծովային ապահովու-
թիւն եղած ըլլալով, եթէ հարկաւորութիւն ու-
նենայ դրամոց՝ նաւահանգիստ մը գտնուած ժա-
մանակը, Բարձրագոյն Ղրան իշխանաւոր գործա-
կալները համաձայնելով նոյն քաղքին երեւելի
վաճառականաց հետ՝ պիտի հոգան անոր հարկա-
ւոր եղած դրամը տեղւոյն սովորական տոկոսովը,
նպատամատոյց ըլլալով անոր ամէն գործոցը:
Արտհաւ հարկաւոր է սահմանել խարսխելու,
և նաւուց համար կարգադրուած ըսպտեաց
տուրքը, որ արդէն հաստատուած են, նմանապէս
նշուցներէն անցնելու ժամանակը զնուութեան
երթալու տուրքը, և նաւահանգիստի հրամանա-
տարաց և օտար երկիրները եղած օսմանեան հիւ-
պատուաց իրաւունքները, հրաման եղաւ այսպէս:
Սակայն նաւերը առանց խորութեան վճարեն տա-
ւերկու զուգուշ բաժ խորսխելու համար, և
գծօյն տասը փարայ ըսպտերի տուրք:
Բարդանէլի և սե ծովուն նեղուցներէն անցնե-
լու տները զնուութեան գալու հարկը երկու բու կէս
զուգուշ պիտի ըլլայ ամէն մէկ նաւուն համար:
Փոխանակ յայտարարութեան հարկին, որ Վրո-
տանդնուպօրոյ նաւահանգիստին մէջ կառնուէր,
տեղութեան ուրիշ նաւահանգիստաց նաւահան-
գիստի հրամանատարները միայն երկու զուգուշ
հարկ առնելու են իւրաքանչիւր հաղար քիլէ
բեռ կրող նաւէ, և օտար երկիրները եղած օս-
մանեան հիւպատուները հինգ զուգուշ միայն
տուրք առնելու են հաղար քիլէին վրայ:
Սակայն, պարոնաց և նաւախճի հարկերը վաղեմի

եռն նորանց մատը գրքին վրայ դնելով կարգաց
որ գրուած էր այսպէս՝ «Երբհայր Նիտոն թէէէ
նո՛ւլապերեց մայր եկեղեցւոյն Նոսօնի» դարձաւ
Արքիմիտ ձեռքէն բռնեց խնդու թեամբ կարգա-
տաւ աղբիկս. ես իրաւ չորի մի, թէ մենք Վր-
տանդ տանը մէջ բնտառնին կը գտնանք կարգա-
տաւ: Արարդալէն ետեւ Արքիմիտ կամեցուկ մը
տալանքն ի վար հօրը ըսաւ, աղէկ, հիմայ ընտոր
ձանձանք առ անձը ով է: Վազ երեցը տեսնալով
որ հայր ու աղբիկ աւրախութենէ շփոթած, իրեն
հարցնելու տեղը տարակցանին, մէյմիկու կը
հարցնեն, ըսաւ ես եմ՝ աստ կնքահայրը, Վր-
տանդ կըսիրէ, և բաներնին կը յաջողէ անոնց
որք իրեն կապուինին. երթայք խաղաղութեամբ:
Սակայն ժամէն ետեւ տուն հասան, և մօրը գիրկը տը-
նին Նիտոնը, որ գրգռելով պագնելով շնորհակալ
եղաւ Նիտոնոյ. որ ողորմեցաւ իր զաւկին և այս-
պիսի գրատուական և յարգելի կնքահայրմը տուաւ:

(պիտի չորի ծովաւի)

սովորութեանը և հաստատուած գնահատու-
թեանցը համեմատ պիտի առնուի. բայց յատ-
կապէս հրաման եղած է որ եթէ նաւ մը նաւա-
խճ առնելու չըլլայ նէ, անկէց նաւախճի հարկ
պիտի չառնուի:

Հատուկ հրամաններ տրուած ըլլալով, որ ա-
ռաջակայ կարգադրութիւնը անմիջապէս ի գործ
դրուի, ներկայ ազդարարական թուղթը հրատա-
րակուեցաւ, որպէսպիսի Բարձրագոյն Ղրան հպա-
տակ վաճառականները իմանալով Նորին Վեհա-
փառութեան այս նոր բարեբարութիւնը, կրի-
նապատկեն իրենց բարեմաղթութիւնները անոր
տեղութեանը յառաջագործութեանը և բարօրու-
թեանը համար:

Հաճեցի ամենակարողն Նիտուած շնորհել օ-
գոտափառ մեր Կրայսեր և առատագութ Նիքնա-
կալին շատ տարիներ և անսահման յաջողութիւն,
օգնական ըլլալով մեզ ամենեցուն որ մեր երախ-
տագիտութեան պարտաւորութիւնները կարող
ըլլալք կատարելու անոր մարդասիրական գթու-
թեանը համար, որով միշտ կրինսմէ զմեզ:

ԵՄԻՊՈՍ

Ազգայնագիրք, 16 սպրիլ:

Բարձրագոյն փոխարքայն ամսուս 19ին Գա-
հրէէն մեկնել էր Սանսուրա երթալու համար.
ուսկից Վեքսանդրիա պիտի գար. բայց երէկ
հեռագրութեան միջոցով իմացուցին թէ Վե-
հափառ Սուլթանին կողմանէ երեւելի պաշտօնա-
տար մը եկաւ թանկագին ընծաներ բերելով Նո-
րին Բարձրութեան աղջկանը համար որ Վիսալի
փաշային հետ ամուսնացաւ. ուստի Բարձրագոյն
տիւր Սեհէմմէտ լի փաշան փութացաւ Գահի-
րէ դառնալու, ուր տեղ պիտի սպասէ վերայի
շեալ պաշտօնատարին՝ գալտեանը, Կրսին ումանք
թէ յիշեալ պաշտօնատարը հրաման ունի նաեւ
հրաւիրելու զՍեհէմմէտ լի փաշան ի կոստան-
դնուպօրոյ Վեհափառ լըքային կողմանէ, որ ար-
դէն լսած է եղեր Նորին Բարձրութեան յիշեալ
մայրաքաղաքը ճանապարհորդութիւն մը ընելու
ունեցած դիտաւորութիւնը:

Իպրահիմ փաշային առողջութեանը վնասք ե-
կած լուրերը միշտ յաջող են:

Կերենայ թէ այս տարուան հունձերը առհա-
սարակ խիստ սուստ են, մանաւանդ արմտեաց
վերաբերեալները, Կառավարութիւնը, որ Վերի
Կիլիկոսը ծախու առնել կուտար 48 զուգուշ
ցորենին արտէպը, և 33 զուգուշ բակլան, հի-
մակ 10 զուգուշ իջեցուց այս գիններէն. այսինքն
33ի ցորենը և 23ի բակլան:

ՄԵՐԵՐԵՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիա, 6 սպրիլ:

Իււանտայի Քլոնմէլ քաղաքին մէջ ժողովուր-
դը ոտք ելեր է ուտելու հաց չգտնելուն համար:
Քանի մը հարկւր անձինք մէկտեղ նոյն քաղաքին
ջաղացքները երթալով, այն տեղի եղած ալիւրը
պիտի յափշտակեն եղեր. բայց քաղաքական կա-
ռավարութիւնը լուր առնելով, անոնց ետեւէն
անմիջապէս բաւական ջօք խրկեր է. որ ժամա-
նակին հասնելով խռովութիւնը դադարեցուցեր
են և խառնիճաղանձ ժողովուրդը աստէն չաւնեցեր

է շատ անկարգութիւններ ընելու: Սպառնա-
նային գլխաւոր յանցաւորները ձեռք անցնե-
լով բանտը դրուեցան, և անոնց արժանաւոր
պատիժը պիտի տրուի ըստ որինաց:

Լահորի կառավարութեան և Նիզդիյ տէրու-
թեան մէջ հաշտութեան և խաղաղութեան դաշ-
նագրութիւնը կատարեւապէս վերջացաւ, պայմա-
նագրութեան թուղթին մէջ քանի մը հարկաւոր
փոփոխութիւններ ընելով. քանզի Լահորի տէրու-
թիւնը ժամանակ չունենալով մէկ միլիոն լիրա
սթէրլինա վճարել անգղիացւոց, ինչպէս որ դաշ-
նագրուած էր, այն գումարին փոխարէն Պիզի
և Լիտիւսի մէջ տեղը եղած երկիրները անգղիա-
ցւոց տրուեցաւ. իսկ մնացեալ կէս միլիոն լիրան,
դաշնագրութեան թուղթը ստորագրուելու օրը
վճարեցաւ. քանզի ընդ ամէնը մէկուկէս միլիոն
լիրա սթէրլինա պիտի հատուցանէր Լահորի կա-
ռավարութիւնը անգղիացւոց ըրած պատերազմի
ծախուցը համար:

ԳԼԳԼԻԼ

Փարիզ, 8 սպրիլ:

Սոսկալի եղեռնագործութիւն մը նորէն եղաւ
այս օրերս Սուրի Պիլիփ Թագաւորին կենացը դէմ:
Մնուս 4ին երբոր Թագաւորը պտըտելէն ետ
կըդ առնար ու Պիլիփը ըսուած պալատին փա-
կարանէն կանցնէր, մէկ մարդ մը սլատին վրայ ե-
լած Նորին Վեհափառութեան վրայ հրացան
արձակեց:

Վեհափառ Թագուհին, լտէլայիտ իշխանուհին
Նըմուրի դքսուհին, Սալէրնի իշխանը և իշխանու-
հին, Թագաւորին կողքին մէջ էին. բայց բա-
րեբաղդաւար մէկու մըն ալ մնաս չեղաւ:

Յիշեալ եղեռնագործը իսկոյն բռնեցին. ասի-
կա վաղեմի ընդհանուր պահապան է եղեր Պօն-
թէնպոյի անտառին, և անունը Լըքօնթ կըսուի:

Փարիզու մեր ազգասէր թղթակիցներէն մէկը
հետեւեալ յօդուածը կըգրէ:

«Հայագի ուսումնասէր երիտասարդաց Եւրո-
պիոյ զանազան քաղաքները յաճախելին՝ առաջին
յոյս կրնայ ըլլալ կամաց կամաց ազգիս յառաջ
գնալուն. այլ անոնց՝ ուսմամբ և գիտութեամբ
կամ արուեստիւք զարդարեալ իրենց հայրենիքը
դառնալը ճշմարիտ յոյս է ըսենք նէ, չենք սխա-
լեր: Հիմակուհիմայ միայն Փարիզու մէջ 20ի չափ
հայ երիտասարդ կայ, որոնցմէ ոմանք գիտու-
թեանց, և ոմանք արուեստից վրայօք կըպարապին
մեծ եռանդեամբ: Նոնց շատը կամ գրեթէ բո-
լորը կոստանդնուպօրեցի հայրենակից պարոններ
են: Վաղեմ միայն երկու գիտնական երիտա-
սարդաց վրայօք կըխօսիմ. որոնք այս օրերս իրենց
գիտութիւնները ու արհեստը լրմնացնելով, և
ընդհանուր քննութիւն մը անցընելէն ետեւ,
(ինչպէս որ առած հաստատութեան գիրքերին ալ
(տիպլում) կըցըցունեն), իրենց հայրենիքը կըդառ-
նան, բայց աս գիտութիւններէ՝ ազդասիրու-
թեամբ ու քաջութեամբ զարդարեալք: Սր հայ-
րենասէր յարգի պարոններուն անուանքք են Վրի-
գոր լըլթօնեան, ու Գէորգ Սթիմարաճեան, որ
որոնք գրեթէ հինգ տարուան ի վեր երկրագոր-
ծութեան պիտանի ու օգտակար գիտութեան
վրայօք մեծ աշխատութեամբ կըպարապին հռչա-
կաւոր մայրաքաղաքիս մէջ: Երկուքն ալ տնկաբա-
նութեան, հանքաբանութեան և անոնց վերաբեր

եալ գիտութեանց շատ վարժ են, և այն ազգա-
սիրութեան բոցովը, որով վառեալ են, անշուշտ
մեծ ծառայութիւններ կրնան ընել ազգիս. բա-
ւական է որ այս յաջողակ բազմաց նեցուկ ըլլան
ազգիս երեւելիները: Պարոն Արթուր Նիզիւսի
նախարարութիւնն պիտի ընէ Նիզիւսի և Վեճի-
գա. իսկ պարոն Աթիսարտեանը իր հայրենիքը
ի Կոստանդնուպոլիս դարձաւ:
Չեմ կրնար հիմակ լռել ու չորդորել մեր
ազգին երիտասարդները ասոնց գեղեցիկ օրինա-
կին հետեւիլ. չպիտի որ անձնանք ուրիշ ազգերէ
երկրագործութիւնը սորվիլ. այլ ջանանք որ մեր
անոնց սովորեցուցածը նորէն մենք սովորինք. ու-
հոգ տանինք վերստին հարստացնելու գլխաւս
տան երկրագործական աշխատութիւններով:

ՕՐԱԼՈՒՆԻՍ Ի ՈՒՄԵՐ

Զմիւռնիս, 3 մայիս:

Մեծապատիւ և ազգատէր Ստեփան Քէմի
Ֆէնտին, որուն յանձնուած է Փարիզու եգիպ-
տական դպրոցին գլխաւոր վերատեսչութիւնը,
պատիւ ըրեր է գրելու մեզ յիշեալ մայրաքաղաքէն
հետեւեալ արժանապարհ նամակը. որնոր իր բա-
րեհաճութեանը համեմատ կրփութամբ հրատա-
րակելու առաջապայ թերթիս մէջ. նմանապէս
յիշեալ նամակաւ խրկած բանասիրական գրուա-
ծին մէկ մասը. որուն մնացորդն ալ հետընկեմ
պիտի հրատարակեմք օրագրիս միջոցով:
Ներկեայ գովութեան և երախտագիտութեան
արժանի է մեծաշուք ազնիւ Ստեփան Քէմի
տիին սոցաւորական եռանդը. որ թէպէտ և հեռա-
ւոր և օտար երկիր մը կը գտնուի հիմակահիմայ,
այսու ամենայնիւ իր բարեգութ ինամբը Արշա-
լուսայ Արարտեան վայելէ պակաս չինելով, անոր
յառաջդիմութեանը համար հոգ կրտանի հայրե-
նասիրաբար, վասն որոյ պարտ անձին կը համարիմք
հրապարակել յայտնել յիշեալ ազնուական պարու-
նին մեր սրտին մօտերիմ շնորհակալութիւնը:

Օգտաշնան վերատեսչ լրագրին Իզմիրու ողջին.
8 մարտի 1846. Փարիզ:

Ձերին Արշալուսայ օրագրիները ձեռքս անցնելով, հասկըցայ
արժանապէս որ ազգիս խելուն համար կը գտնուի, որ է յոյժ գո-
վել. և ան գրեթէ ամբողջով և բուն անոնց սովորեալ հեղու-
թեանը դէմ, որ է տոնամայտով յոյժ գովելու Գիտէք որ մենք
և մեզի պէս ֆրանսէլներ գիտողներ, ասոնց օրագրիներէն, շա-
բաթագրիներէն, ամսագրիներէն, և անհատում ծանուցմանց
թղթերէն ողջեալ ենք և կը կրկնորովինք, գրեթէ ջրհեղեղով մէջ,
գոյգ իմացիք գրեթէ զորս կարողաւ հասկընալու և մեր պաշ-
տօնից պատաստութիւնը ընելու, նայեցէք մէյմը՝ կրնանք մի
հասնիլ: Ասկէ ի գտաւ, օր՝ ժամ՝ շանցիք, որ մեր վրայ կուգան
կը յան բազումք ամէն դիպ, ու օգնութիւնն կը կրկնուի:
Մենք ուզողներուն Ատոմոյ տղամիսն չափ. չենք հրաժարիլ,
և կուգենք զանոնք դո՛ւ ընելու: Բայց ատեն ալ մեզի չիմար
մտածելու թէ ան ան տեղը, և ան ան տեղը, մեր օգնականու-
թեանը պէտք ունի: Մենք հոս շատ կը զարմանանք՝ ազգիս գիտ-
նականաց հետը խօսելով, թէ քանի մը լրագիրք ըլլալով այսքան
բիւրաւոր ազգի մը մէջ. որք մայրենի աշխարհաբառ լեզուէն զատ
այլ լեզու մը չիտեն կարգաւ. ընտր ձեզ չեն նեղեր, ձեր
լրագրին ստորագրելու, որ կարգան հասկընան արժեքնան, ժա-
մանակիս եղածը չեղածը գիտնալով՝ մինակ մինակ, կամ հինգ վեց
տընիւր. կամ թաղը մէյմը ընկերանալով, որ մէկը ասոր, մե-
կը՝ վարդ և մէկը օր կարգան որ ձերին օգտակար գործատու-
նը կարօտութիւն չեղաւ. և անոնք խելքի կարօտութիւն որ ա-
մենէն վատ է: Արեւմտեան պէտք է որ համբերենք՝ որ կամ իր
կամ իր ջուրը սա քարը ծակէ: Աստի ամենայն հաճութեամբ եր-
կու օրինակ լրագրի համար՝ վաթսու ֆրանք տըն մօտիս Սիամոս
վաճառականին հոս ի Փարիզ. որ կուսէնք ի Պոլսոյ առանց ինչ
ծախույ, մօտիս Իզմիրը Բաթման և ընկերք պարսկներէն: Եւ
Ատաւած արքիւնաւոր ընէ ըստ ձեր ազգասիրական սրտի սկա-
ծը. որ շորս հինգ հազար ստորագրողք մէյմը ըլլան. ձեր գործ-

քը առաջ կը թնայ և կը մեծնայ՝ ընտր կը արդէնք:
Այս թղթովս՝ ընտր կը տեսնուի, կը խափուի՝ ազգս մեծարող
Գրիգոր վարդապետին գրուածս ինչ բանասիրական. որ ըստ մա-
սին երբոր ինձ կարդայ՝ շատ հաւնեցայ. որովհետեւ բոլորովին
ազգիս անկողն յարմար չարագրելած է. և ամենուն հասկանալի.
այլ ծածկելով ինքն ինքս վարդապետութիւնը բանին՝ գրականաց
միայն է իմանալի. որ կը խնդրեմ ժամ մը առաջ տպածնիդ տես-
նալ, որ այս տեսակ գրուածներով կը հաշակի լրագրիդ անունը՝ և
օգտակարութիւնը:
Այս մեր թղթակցութիւնը՝ լրագրիդ մէջ թէ որ ուզէք նէ տը-
պել, ըստ օրինակին եւրոպայական՝ յոգուտ ընթերցողաց. ինձ
անհաճոյ չըլլար:
Ողջունելով և յորդորելով զՍիրելութիւնդ միշտ. և անոնք
որ ձեզ նման գրականութեան պարտեցը քրտնքով կուտանեն
հասարակաց օգտին համար,
Միամ միշտ անկեղծ բարեկամ
Ստեփան Քէմի:

Սիրելիւրական ծովուն Նիզիւսի նաւատորմիդին
հրամանատար՝ փոխանորդ ծովապետի սըր՝ Ուիլիս
Բէքթըրը ապրիլի 25ին Վիլիս բուռած շոգենաւով
հասաւ մեր նաւահանգիստը Կոստանդնուպոլիսէն
գալով:
Վիլիս շոգենաւը խորսխելուն պէս Ձեռնաթի-
արձակեց քաղաքը ողջունելու համար. որուն տմ-
րոցներէն ալ պատասխանեցին՝ նոյնատի թուով
թիւդանով արձակելով:
Իզմիրու կառավարիչ փոխտիպալ Վարդիւս Վա-
տիր պէյը փութացաւ իր փոխանորդը յուղար-
կել շոգենաւուն մէջ, ծովապետին գալուստը
շնորհաւորելու համար. և սըր Վ. Բէքթըրն ալ
հետեւեալ օրը ընկերութեամբ Նիզիւսի հիւպա-
տոս մօտի Պրանտին և իր պաշտօնատարոց այցել-
ութեան գնաց Նորին Վսեմութեանը. որ մեծ
պատուով և արժանաւոր յարգութեամբ ընդու-
նեց զինքը: Նիզիւսի ծովապետը ապրիլի 27ին
չաբաթ օրը կրկին մեկնեցաւ ասկէ Ուրլա երթա-
լու համար, ուրտեղ կը գտնուի նաւատորմիդին
մէկ մասը:
Ինչպէս որ Փարիզու յոգուածին մէջ գրուած
է, Սթիմարաճեան յարգի Վեորդ աղան գաղղիա-
կան շոգենաւով հասաւ Իզմիր անցած ամսու 20ին
և նոյն օրը շարու նակեց իր ճանապարհորդութիւ-
նը Կոստանդնուպոլիս երթալու համար. ուրտեղ
երկրայտութիւն չունիմք թէ ազգիս երեւելիները
անոր երկրագործական տեղեկութեանց և ազգա-
սիրական գաղղիութեանց յարգը արժանաւոր
կերպիւ ճանաչելով, պիտի աշխատին օգուտ բա-
ղել յիշեալ հայրենասէր պարոնին Վաղղիոյ մէջ
ձեռք բերած ազգօգուտ և պիտանի գիտութիւն-
ներէն:
Սիրելիւր է մեզ ծանուցանել հասարակու-
թեանը, թէ այս օրերս Սարգիսի Կոստանդնուպոլսոյ
անուամբ հայերէն լրագրի մը պիտի հրատա-
րակուի յիշեալ մայրաքաղաքին մէջ, որուն բարի
յաջողութիւն և յառաջդիմութիւն կը բարե-
մտղթեմք մտերիմ սրտիւ: Բանդի ինչպէս որ շատ
անգամ առիթ ունեցանք ըսելու, ազգի մը մէջ
որքան աւելի օրագիր հրատարակուի, այնքան նոյն
ազգին յարգը և պատիւը կուսենայ ի մասին քա-
ղաքական և ուսումնասիրական յառաջդիմու-
թեանց:
Փարիզէն և Վուլունէն եկած մասնաւոր նա-
մակները կը ծանուցանեն թէ Վաղղիոյ նաւատոր-
միդը, ինք եռադարի նաւերէ և քանի մը ֆուէ-
կաթներէ բաղկացեալ, և հրամանատարութեամբ
Բարձրապատիւ Սթիմարաճեան իշխանին մօտ օրերս
չամբայ պիտի ելլէ միջերկրական ծովը գալու:

Այսուստեմայ Վաղղիոյ հիւպատոսարանին նա-
խորդ թարգման մօտիս Էֆէնը. ետքի գաղղիա-
կան շոգենաւով հասաւ Իզմիր, ուրտեղ նոյն տե-
ղութեան ընդհանուր հիւպատոսարանին երկրորդ
թարգմանի պաշտօնը պիտի վարէ:
Կոստանդնուպոլիսէն հետեւեալ լուրերը կը գրեն
«Արքայական հրովարտակով նախորդ ինքի
զապ նաղերի հիւսէյին պէյը՝ արմատաց վերատե-
սուչ (զահրէ միւտիլի) անուանեցաւ կայսերական
թղթատարութեան պաշտօնը միշտ իր վրայ մե-
լով. իսկ ինքի գաղղի վերատեսչութիւնը Իզմիր
պէյին յանձնուեցաւ, որ երբեմն կայսերական
պալատին սենեկապետներէն մէկն էր:
Այսեմայ Վ. Էֆէն փաշան, որ մօտե-
րէ լրատու կառավարիչ անուանեցաւ, անցած
չարթու կարգի շոգենաւով ճամբայ ելաւ իր պա-
տօնին երթալու:
Բարձրապատիւ մեծ ծովապետ Սթիմարաճեան Վ.
փաշան, որ ապրիլի 21ին Վիլիս շոգենա-
ւով Վառնա գացած էր, Վ. Էֆէն փաշա Արքայի
ճանապարհորդութիւնը ցամաքով ըլլալ իմացու-
նելու, և հարկաւոր եղած նոր կարգադրութիւն
ները ի գործ դնելու համար, նոյն ամսու 25ին
իրիկունը դարձաւ ի Կոստանդնուպոլիս:
«Գոստափառ թագաւորը անցած շաբաթ
ցամաքի ճանապարհաւ Բուսնէի երթալով՝ մէկ օր
մը Վ. Սթիմարաճեան գեղը մնաց, և բարեհաճեցաւ
վերստին պտրտելու նոր հաստատուած ծովապետ-
ի փառօգարանը, արքայական գոհունակութիւն
յայտնելով իր վաղեմի և հաւատարիմ ծառայող
որոնց յանձնուած է յիշեալ գործարանաց կառա-
վարութիւնը:
Նոյն օրը մեծապատիւ Փոփաղեան Նանիկ Վ.
րան փառօգարանը գտնուելով, պատիւ ունեցաւ
Նորին Վ. Էֆէն փաշա թագաւորը պաղնելու. որ
մարդասիրարար հաճեցաւ աղամանեցայ թան-
կաքին տուի մը շնորհելու յիշեալ ծովապետին
Լիւրային ի նշան կայսերական բարեհաճութեան
Այսեմայ Վ. Էֆէն փաշան անցած շաբաթ
Լիւրային գնաց, անձամբ տեղեկ ըլլալով
համար թէ արդեօք Վ. Էֆէն փաշա Արքայի ճանա-
պարհորդութեանը համար հրամայուած պատ-
րաստութիւնները ճշտիւ ի գործ դրուեցան»:
ՍՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ
Եւ Օրագիրը երկու շաբաթ անգամ մը կը տպուի, տարեկան
ստորագրութեան գինը՝ 120 լուռուշէ կանխիկ (պէշին ուր ուր
կրնայ ստորագրել):
Իզմիր օրագրութեան տպարանը:
Կոստանդնուպոլիս պղտիկ նոր խանը Աղաթեան Սիւրէ-
աղային գրատունը:
Պրուսա Բապարճեան Մատթէոս ու Գրիգոր աղայից փաշա
Աղաթեանի Եւսուֆեան Գեորգ աղային փաշա:
Գահիրէ Եղիպարեանց Մ. Աղաթեան աղային գրատունը:
Զապէ Բուսնի ու Միսիսի Նահմադայ Աղաթեանի
պատոս Սրապիւնեան աղայ Զապիւն գրատունը:
Ռուստ Արեւան Գրիգոր աղային գրատունը:
Կարին Զապիւնեան Սարգիս աղային փաշա տունը:
Պաղատ Նիզիւսի առաջին թարգման աղայ Սալիկին տունը:
Բեդրապարի Կաթիւն Սթիմարաճեան աղայ Աղաթեանի գրա-
թիւնը կարենան պատուելի Զապիւն վարժապետին գրա-
Դաւթ Էֆէն Զապիւնեան վարդապետաց աղայ Գալուստին փա-
Պոստա յարգի պարտնաց Աղաթեան օրագրի գրատունը:
Կոստանդնուպոլիս Փ. Ա. Գեորգեանին գրատունը:
Մատրաս պարտնաց Սամ և ընկերաց վաճառատունը:
Սիւրիսիս Վ. Էֆէն և Ստեփանեան պարտնաց գրատունը:
Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ